

უმუშევრობისა და დასაქმების პრობლემები საქართველოში

უმუშევრობა საბაზრო ეკონომიკის განუყოფელი მოვლენაა, რაც იმით აიხსნება, რომ დინამიურ საზოგადოებას ესაჭიროება სივრცე შრომის ბაზარზე. ასეთ სივრცედ, ეკონომისტები სამუშაო ძალის სიჭარბეს მიიჩნევენ და მიუთითებდნენ, რომ მისი გარყვეული დონით არსებობა სრულიად დასაშვებია სრული დასაქმების პირობებში. უმუშევრობა გლობალური ხასიათის პრობლემაა და აქტუალური თემაა საქართველოშიც. უმუშევრობა და დასაქმებიდან მიღებული მცირე შემოსავლები ქვეყანაში სიღარიბის განმაპრობებელი მთავარი ფაქტორებია. თანამედროვე საქართველოსთვის სიღარიბე ყველაზე დიდი სოციალური რისკი და მწვავე პრობლემაა.

საქართველოში მიმდინარე სოციალურ-ეკონომიკური გარდაქმნების პირობებში სულ უფრო მეტად პრობლემატური ხდება უმუშევრობის ზრდა, დასაქმების სტრუქტურული და რეგიონული დისპროპორციების გაღრმავება, კვალიფიციური სამუშაო ძალის ქვეყნის ფარგლებს გარეთ გადინება, მოსახლეობის რეალური შემოსავლების შემცირება. უმუშევრობის უარყოფითი შედეგი გამოიხატება წარმოების მასშტაბების შემცირებით, უმუშევრობის ფაქტობრივი დონის ერთი პროცენტით მატება იწვევს მშპ-ის 2.5%-ით შემცირებას. უმუშევრობის პირობებში თავს იჩენს ეკონომიკური არასტაბილურობის ისეთი ფაქტორები, როგორცაა ერთობლივი მოთხოვნის, დანაზოგების და ინვესტიციებზე მოთხოვნის შემცირება, ერთობლივი მიწოდების კლება, წარმოების დაცემა და სხვა. ასევე ქვეყანა კარგავს შემო-

სავალს, გადასახადის გადამხდელთა რიცხვის შემცირების გამო. განვითარებულ ქვეყნებში ხარჯი კიდევ უფრო იზრდება, ვინაიდან ხელისუფლებას მეტი უმუშევრობის კომპენსაციის გადახდა უნევს. უმუშევრობის შედეგების ანალიზისას არანაკლებ მნიშვნელოვანია მისი სოციალური შედეგები. უმუშევ-

რობა საზოგადოებაში კრიმინოგენული სიტუაციის გამწვავებისათვის ნოყიერ ნიადაგს ქმნის. სტატისტიკური მონაცემებით, ნარკომანიის, სხვადასხვა სახის კანონდარღვევების შემთხვევები, უმეტესად, სწორედ

დაუსაქმებელ მოსახლეობაზე მოდის.

სოციალური უზრუნველყოფის პრობლემა საქართველოში უკვე ორი ათეული წელია, რაც ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი საკითხია. წლების განმავლობაში ჩატარებული კვლევების მიხედვით ეს პრობლემა მუდამ შედიოდა საზოგადოებისათვის უმნიშვნელოვანეს საკითხთა სამეულში. NDI-ის მიერ ჩატარებული კვლევის შედეგებით, ყველაზე მნიშვნელოვან ეროვნულ პრობლემად, ჩვენი მოქალაქეების 61%-ს დასაქმება, 39%-ს – ფასების ზრდა, 36%-ს – სიღარიბე მიაჩნია. (www.ndi.org)

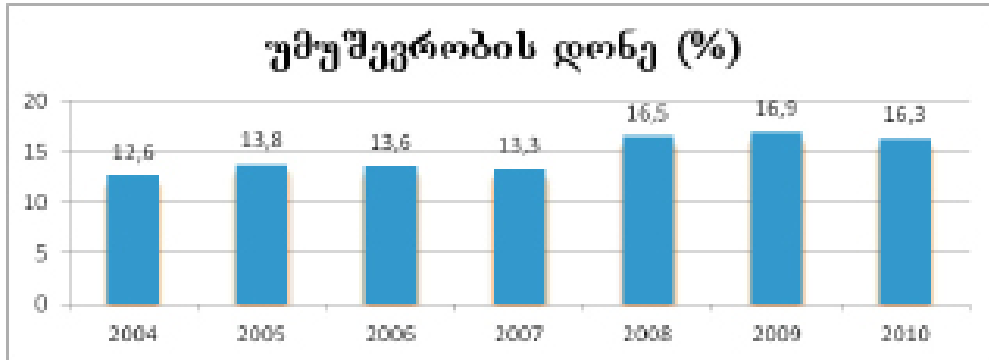
ყოველი პოსტსაბჭოთა ქვეყნისა და, მათ შორის, საქართველოსთვის, საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის საწყის ეტაპზე ერთ-ერთ უმთავრეს ამოცანას წარმოადგენდა სამუშაო ძალის ცენტრალიზებული განაწილების სისტემის გაუქმება და მისი შეცვლა სამუშაო ძალის თავისუფალი გადაადგილებით, უმუშევართა დახმარების ეფექტიანი სისტემის ფორმირება და დასაქმების აქტიური პოლიტიკის ღონისძიებების გატარება. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ ახლადფორმირებული ქვეყნის ეკონომიკა, ფაქტობრივად პარალიზებული აღმოჩნდა, რადგან იგი პარტნიორებისა და გასაღების

ივლისი 2012

ბაზრების გარეშე დარჩა. ჩვენი წარსული მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს ანმყოფ და შესაძლებელია განვიხილოთ მნიშვნელოვან არგუმენტად – თუ რატომ გვაქვს შედარებით მაღალი უმუშევრობა. მის განმაპირობებელ მთავარ

მიზეზად შეიძლება მივიჩნიოთ, საბჭოთა დახურული სივრცე, სადაც არსებობდა პერსონალის ჭარბი დასაქმება, საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლამ კი დასაქმებულთა დიდი ნაწილი უმუშევარი დატოვა.

საკესტატის მონაცემებით, ქვეყანაში უმუშევრობა 2010 წელს 16.3%-ს შეადგენდა. სხვადასხვა კვლევების, მათ შორის NDI-ის და ICI-ის მიერ ორგანიზებული კვლევების მონაცემებით კი დაახლოებით ორჯერ მეტია.

დიაგრამა № 1

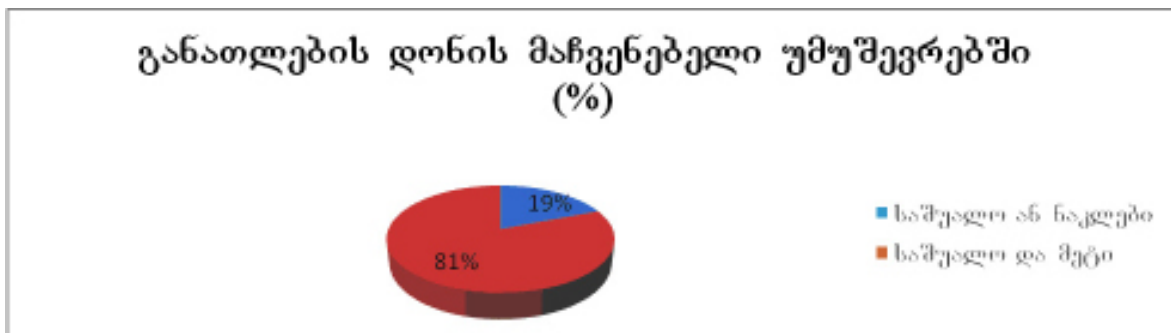
ამ განსხვავებების მიზეზი აღრიცხვის მეთოდიკაა. თვითდასაქმებულებად, ითვლებიან პირები, რომლებიც საკვლევი კვირის განმავლობაში თუნდაც ერთი საათის განმავლობაში უსასყიდლოდ მუშაობდნენ საოჯახო მეურნეობაში.

უმუშევრობა თვითდასაქმებითაა შენიღბული, ხოლო თვითდასაქმებული ადამიანების რიცხვი იზრდება, დაქირავებულების კი მცირდება. ამის მიზეზი არასრულფასოვანი განათლებაა, ეს პრობლემა განსაკუთრებით აქტუალურია ყოფილ საბჭოთა რესპუბლიკებში, სადაც ფასეულობების გადასინჯვის შედეგად საბჭოთა განათლების

მქონე სამუშაო ძალის უნარ-ჩვევები “არასათანადო” აღმოჩნდა. ე.ი უმუშევრობის პრობლემა შეიძლება აიხსნას იმითაც, რომ ჩვენი შრომითი რესურსები არაკონკურენტუნარიანია.

საქართველოში მოსახლეობის ლტოლვა ზოგადად განათლებისა და, კერძოდ, უმაღლესი განათლებისაკენ ტრადიციულად მაღალია და, რიგ შემთხვევებში რაციონალურობის საზღვრებსაც სცილდება. თუმცა მოსახლეობის ლტოლვას უმაღლესი სასწავლებლებისაკენ საფუძვლად უდევს ის გარემოება, რომ საქართველოში საზოგადოება კვლავ რჩება სოციალურ სტატუსზე ორიენტირებულად. შეიძლება

ითქვას, რომ უმაღლესი სკოლა, ფაქტობრივად, „დიპლომიან უმუშევრებს“ ამზადებდა. სტუდენტების 2/3 დაუსწრებელი და სალამოს სწავლების ფორმით მზადდებოდა, შედეგად მივიღეთ განათლების ფალსიფიკაცია. საშუალო პროფესიული განათლება საქართველოში ძლიერ ჩამორჩა, არაპრესტიჟულია და გადაფარულია უმაღლესი განათლებით. 2010 წლის მონაცემებით, საქართველო ერთ-ერთი ლიდერი ქვეყანაა სამუშაო ძალის განათლების დონის მიხედვით. ეს ნიშნავს, რომ განათლებული სამუშაო ძალა გამოუყენებელია და წვლილი ვერ შეაქვს მას ქვეყნის ეკონომიკაში.

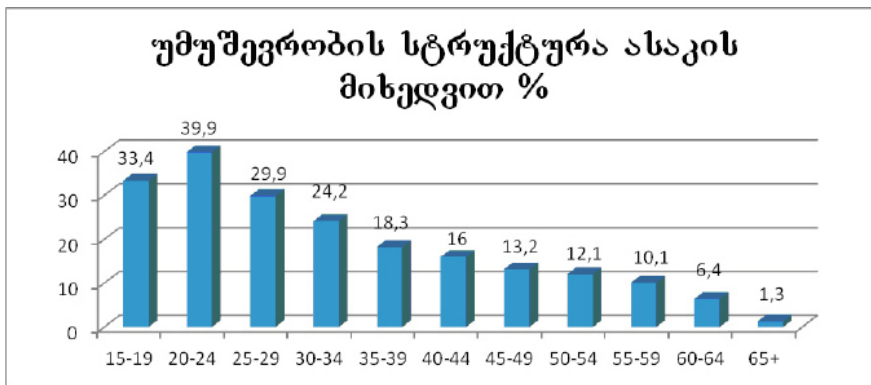
დიაგრამა № 2

უმუშევრობის დონემ 2004-2010 წლებში 4,3 %-ით მოიმატა. ამავე დროს, უმუშევრობის დონის მატება ძირითადად 2008 და 2010 წლებში მოხდა. ამის მიზეზი მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისი და 2008 წლის აგვისტოს ომი იყო. ამის გამო, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოცულობის მაჩვენებელი თუ 2004-2007 წლებში მაღალი იყო, 2008 წლიდან აღნიშნულმა მაჩვენებელმა რიგი ობიექტური თუ სუბიექტური ფაქტორების გათვალისწინებით, მნიშვნელოვანი კლება განიცადა. ინვესტიციების შემცირება კისრთ

ქვეყანაში როგორც საქართველო, სადაც ეროვნული დანახოვითი თქმის არ არსებობს კაპიტალ-დაბანდებათა განსახორციელებლად, მნიშვნელოვან უარყოფით შედეგებს იწვევს. უნდა ითქვას, რომ ინვესტიციების შემოდინება პირდაპირ კავშირშია უმუშევრობასთან. თუ გავითვალისწინებთ, რომ სახელმწიფო ერთ სტაბილურ სამუშაო ადგილის შექმნაზე მინიმუმ 8772 ლარს ხარჯავს, ადვილად წარმოვიდგენთ უმუშევრობის პრობლემის მოგვარების სირთულეს.

უმუშევრობა მნიშვნელოვნად

განსხვავდება ასაკობრივი ჯგუფების მიხედვით, როგორც წესი მისი დონე ახალგაზრდებში მნიშვნელოვნად მაღალია, თუმცა, საქართველოს ამ მხრივ თავისი სპეციფიკა აქვს: 2003 წლის შემდეგ, ხელმძღვანელ თანამდებობებზე ახალგაზრდების მასობრივმა მოსვლამ გააჩინა ერთგვარი ეიჯიზმის სინდრომი – მკაფიოდ გამოხატული დისკრიმინაციული დამოკიდებულება საშუალო და უფროსი ასაკობრივი ჯგუფების მიმართ. ეს კარგად ჩანს დაქირავებით დასაქმებულთა ასაკობრივ დინამიკაში.

დიაგრამა № 3

დღეს, როდესაც უმუშევრობა პიკს აღწევს, როდესაც ქვეყანას ჭირდება უფრო მეტი წარმოებული პროდუქტი და მომსახურება, როდესაც ქვეყნის კრიზისიდან გამოყვანა საერთო ეროვნულ ამოცანად შეიძლება ჩაითვალოს — განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი ხდება მცირე ბიზნესის ხელშეწყობა და განვითარება. მცირე ბიზნესი ადამიანების დასაქმების საუკეთესო საშუალებაა.

მცირე ბიზნესის წასახალისებლად საჭიროა, ყველასათვის ხელმისაწვდომი სესხების სახელმწიფო პროგრამების არსებობა. მცირე და საშუალო საწარმოებს უნდა შეეძლოს დაბალპროცენტიანი სესხის

მიღება. მცირე ბიზნესისათვის, (თუნდაც საბანკო სექტორში) საპროცენტო განაკვეთები, რომელთაც პატარა მოცულობის სესხი ესაჭიროებათ უფრო ძვირია, ვიდრე მსხვილი სესხი. ამ და სხვა ფაქტორების გათვალისწინებით, პროდუქტის წარმოებაზე განეული ხარჯები მათთვის უფრო მაღალია, ვიდრე მსხვილი კომპანიისათვის, რაც აძნელებს კონკურენტულ ბაზარზე პოზიციის შენარჩუნებას. დღეს უამრავი მცირე მწარმე ადვილად კოტრდება და კონკურენციას ვერ უწევს მსხვილ ბიზნესს ფინანსური, ტექნიკური თუ კვალიფიციური ადამიანური რესურსის დეფიციტის გამო. ეკონომისტები თანხმდებიან,

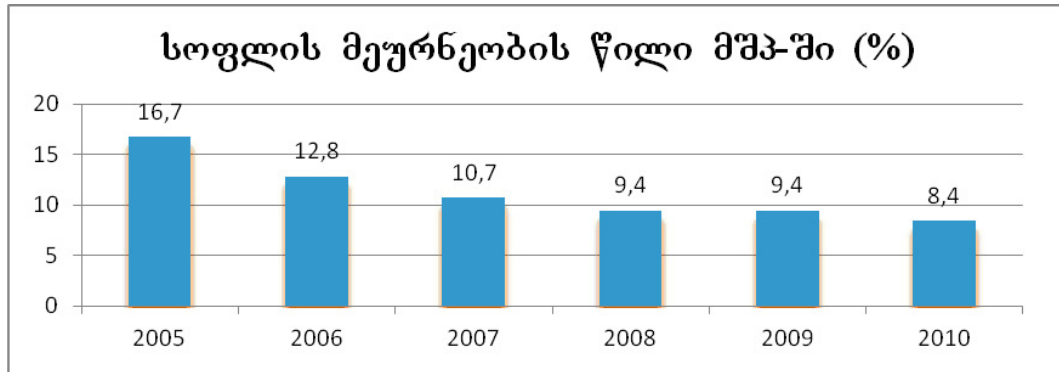
რომ სამი მთავარი საკითხი ჭრის ბიზნესის განვითარების ამოცანას: მცირე მწარმეობის წახალისება, სწავლება და დახმარება გაყიდვაში. თუ ხელისუფლება შეიმუშავებს მცირე ბიზნესის მხარდაჭერის ერთიან პროგრამას და ამ სამ კომპონენტზე ააგებს, მას შეუძლია უკვე 3-5 წელიწადში მიიღოს 200 000-მდე მცირე საწარმო, რომლებიც ერთობლივი პროდუქტის მინიმუმ 25-30%-ს შექმნის. ე.ი სახელმწიფომ ბიზნესის კეთების მარტივი გარემო და პირობები უნდა შექმნას, რომ ადამიანებმა საკუთარ შემოსავალზე დამოუკიდებლად იზრუნონ და გაზრდილი მაჩვენებლები მხოლოდ გაუმჯობესებულ სტატისტიკურ

მონაცემებად არ დარჩეს.

აღსანიშნავია, რომ პირველად, 2007 წლის შემდეგ, სოფლის მეურნეობის, სფეროში მშპ-ს რეალურმა ზრდამ 4,9% შეად-

გინა. მიუხედავად აღნიშნული ზრდის ტენდენციისა ქვეყანაში კვლავ მწვავედ დგას დასაქმების პრობლემა. ამიტომაც არის, რომ საქართველოს რეიტინგები

საერთო ეკონომიკური მდგომარეობის შეფასებისას ერთ სულ მოსახლეზე მშპ-ს მაჩვენებლით საკმაოდ ჩამორჩება სომხეთსა და აზერბაიჯანს.

დიაგრამა № 4

როგორც ვხედავთ, სოფლის მეურნეობის წილი ქვეყნის მშპ-ში საკმაოდ მცირეა არადა, მოსახლეობის 53% სოფლად ცხოვრობს, ხოლო საქსტატის მონაცემებით სოფლის მეურნეობაში 48% დასაქმებულია. მოსახლეობის 35%-ის აზრით, ყველაზე მნიშვნელოვანი რეფორმა, რომელიც ქვეყანაში უნდა გატარდეს – სოფლის მეურნეობის რეფორმაა.

უმუშევრობის დაძლევის ერთ-ერთი გზა სოფლის მეურნეობის პროდუქტიულობის გაზრდაა. ამ მიზანს ემსახურება ახალი ჯიშების შემოტანა, მექანიზაციის და ირიგაციის პროგრამები და სხვა. რეალურად, ქართული სოფლის მეურნეობის პროდუქტიულობის დაბალი დონის ერთ-ერთი განმაპირობებელი ფაქტორი მცირე მიწიანობაა. დღევანდელი მდგომარეობით, სოფლად მცხოვრებ ერთ ოჯახზე საშუალოდ 1 ჰექტარი მიწა მოდის. ასეთ მცირე ფართობზე მიღებული მოსავლის თვითღირებულება ბევრად უფრო მაღალია და კონკურენციას ვერ უძლებს არა მხოლოდ საგარეო,

არამედ შიდა ბაზარზეც.

საქართველოს არ აქვს საშუალება კონკურენცია გაუწიოს, მაგ: უკრაინას ხორბლის ან სიმინდის წარმოებაში, პოლონეთს — ვაშლის წარმოებაში და ა.შ. რადგან ამ ქვეყნებს დიდი მასშტაბები აძლევს საშუალებას, პროდუქტის თვითღირებულება მინიმუმამდე დაიყვანონ. თუმცა, საქართველოს, მისი უნიკალური ბუნებრივი პირობებიდან გამომდინარე, აქვს პერსპექტივა გახდეს ბიოპროდუქტის მწარმოებელი და კონკურენტუნარიანი ექსპორტიორი. ეკოპროდუქტის წარმოება თანამედროვე გამოწვევაა, მოთხოვნა ასეთ პროდუქტზე მსოფლიოს მასშტაბით სწრაფად იზრდება. განსაკუთრებით აშშ-სა და ევროკავშირის ქვეყნებში, სადაც მოსახლეობის მყიდველობითუნარიანობა გაცილებით მაღალია, ბიოპროდუქტია კი მაღალი თვითღირებულებით და მაღალი სარეალიზაციო ფასით გამოირჩევა. ექსპერტების აზრით, მცირე ქვეყნებს, ასევე საქართველოს განსაკუთრებული შესაძლებლობა აქვთ

ბიომეურნეობების განვითარებისა და კონკურენტუნარიანი პოზიციების დაკავებისა.

საგანგაშოა, ასევე, მიგრაციის პრობლემა, რომლის ძირითადი მიზეზი ქვეყანაში შექმნილი მძიმე სოციალურ-

ეკონომიკური მდგომარეობა და პოლიტიკური არასტაბილურობა იყო. რაც ხელს უწყობს უმუშევართა რაოდენობის ზრდას და ინვესტორების მიგრაციას. მიგრაციის გააქტიურების ფონზე მნიშვნელოვანია ახალგაზრდების მონაწილეობის მაღალი მაჩვენებელი ამ პროცესში, რაც იმას ნიშნავს, რომ მიმდინარეობს „ტვიწის გადინება“. უკანასკნელი მონაცემებით, ქვეყნიდან გასულია მოსახლეობის 20%. ადამიანური კაპიტალის მასობრივმა გადინებამ, გრძელვადიან პერსპექტივაში, შესაძლოა სავალალო სოციალურ-ეკონომიკური შედეგი მოგვიტანოს. მცირე პერიოდში საქართველოს მოქალაქეები

თითქმის ყველა განვითარებული ქვეყნის შრომის ბაზარზე გამოჩნდნენ და იქ იღებენ მონაწილეობას ეროვნული სიმდიდრის შექმნაში.

თანამედროვე მსოფლიოში დასაქმების სფეროში მდგომარობის დასარეგულირებლად სახელმწიფოები გარკვეულ პოლიტიკას ატარებენ, რომლის მიზანია ისეთი საკითხების მოგვარება, როგორებიცაა: ვაკანსიების შესახებ ინფორმაციის გავრცელება და მონაცემთა ბაზის შექმნა; პროფესიული გადამზადების სახელმწიფო პროგრამების განხორციელება და სხვა. ამ მხრივ მნიშვნელოვანი მოვლენა იყო ხელისუფლების მიერ 2008 წელს ინიცირებული დასაქმების პროგრამა. დასაქმების პროგრამის ფარგლებში სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს მოსახლეობის გადამზადების ისეთი მექანიზმი, რომელიც მათ გრძელვადიანი დასაქმების საშუალებას

მიცემს. აუცილებელია სწორად შეირჩეს სპეციალობები, რათა კურსდამთავრებულები ფლობდნენ შრომის ბაზრის მოთხოვნის ადეკვატურ უნარჩვევებს. მართალია, საბაზრო ეკონომიკის პირობებში შეუძლებელია უმაღლესი განათლების მქონე სპეციალისტების პროფესიულ-კვალიფიციური შემადგენლობის სრული შესაბამისობის მიღწევა ეკონომიკის მუდმივად ცვალებად მოთხოვნებთან, მაგრამ მიღებული განათლება შრომითი მოწყობისა და სრულფასოვანი ცხოვრების გარანტიას უნდა იძლეოდეს.

მარიამ მათიაშვილი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის
III კურსის სტუდენტი

ლიტერატურა:
თსუ-ს შრომის ეკონომიკის კათედრა შრომის ეკონომიკა თბილისი. 2009
მაკროეკონომიკა ლექციების კურსი თბილისი. 2011
www.geostat.ge; www.ndi.org;
www.economy.ge

SUMMARY
Matiashvili Mariami
Students of the III course of the Faculty of Economy and Business
I.Javakhishvili Tbilisi State University
Head: Professor Manana Lobzhanidze
THE PROBLEMS OF EMPLOYMENT AND UNEMPLOYMENT IN GEORGIA
The article briefly discusses Unemployment . It’s an integral event of a market economy and certain level of it may be exist in full employment . unemployment is widely regarded as a major social and economic global problem. Unemployment and the low income are cause of poverty in the country it’s substantial social risk for the modern Georgia .
Nowadays unemployment reached its peak , we need more manufactured products and services and It’s especially important to support small business development. In a country where more than half of population lives in rural areas, the way to tackle unemployment is to Increase Agricultural Productivity.